

Cambridge University Press, 2010. 127 p.

5. Brüning C. I., Purrmann M-S. CLIL pedagogy in Europe: CLIL teacher education in Germany. English as a foreign language teacher education. Current perspectives and challenges. Amsterdam: Rodopi, 2014. P. 315–339.

6. Calviño M. Content and Language Integrated Learning. A quick overview of CLIL nowadays. URL: <http://www.eumed.net/rev/tlatemoani/09/mamc.html>

7. Content and Language Integrated learning (CLIL) at School in Europe. Eurydice /The Information network on education in Europe, 2006. 80p. URL: <http://www.eurydice.org>

8. Coyle D. CLIL, Content and Language Integrated Learning. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 173 p.

9. Novotná J., Hofmannová M. Teacher Training for Content and Language Integrated Learning: URL: http://people.fjfi.cvut.cz/novotant/jarmila.novotna/Novotna_Jarmila-Hofmannova_Marie_ICMI15.pdf

УДК 37.036+37.013.47

Петришин Л. Й.

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи ТНПУ ім. В. Гнатюка
ludmyla.petryshyn@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Супровід дітей з особливими потребами – це завжди динамічний процес, цілісна діяльність психолога, яка передбачає п'ять взаємопов'язаних компонентів: систематичний моніторинг медико-психологічного і психолого-педагогічного статусу дитини в динаміці її психічного розвитку; створення соціально-психологічних умов для ефективного розвитку дітей у соціумі; систематична психологічна допомога дітям із порушеннями в розвитку у вигляді консультивання, психокорекції, психологічної підтримки; систематична психологічна допомога батькам дітей із проблемами в розвитку; організація життєдіяльності дітей з особливими потребами в соціумі з урахуванням їхніх психологічних та фізичних можливостей [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. У численних законодавчих документах у контексті характеристики наукової проблеми соціальний супровід визначають неоднозначно, зокрема:

- як вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальних опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх

соціального статусу [1];

- як роботу, спрямовану на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу [5];

- як форму соціальної підтримки та передбачає надання конкретній особі чи сім'ї комплексних соціальних послуг [6].

Проблему соціального супроводу як виду соціальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами досліджували сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема слід відзначити ґрунтовне досліджування наукового питання у працях Л. Тюпті, І. Іванової «Соціальна робота», де вони стверджують, що у стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для дітей з особливими потребами визначаються цільові галузі для створення рівних можливостей: доступність, освіта, зайнятість підтримка прибутків і соціальне забезпечення, сімейне життя і свобода особистості, культура, відпочинок і спорт, віросповідання.

Соціальний супровід як роботу, спрямовану на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їх соціального статусу, досліджувала А. Капська у своїй науковій розвідці «Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей» [8].

Проблемі соціального супроводу як формі соціальної підтримки через особистісний розвиток дітей з особливими потребами присвячені також роботи Л. Артемова, Н. Левінець, Т. Скрипника, Т. Марчук.

Метою статті є аналіз особливостей соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснення інклюзивної освіти потребує організації належного психолого-педагогічного супроводу усіх учасників освітнього процесу: дітей, фахівців різних напрямків, батьків, адміністрації, членів громади. Така робота повинна бути спрямована на створення умов, які забезпечуватимуть підвищення автономності і соціальної активності дітей, розвиток інтелектуальних процесів, формування ціннісних установок, що відповідають психічним і фізичним можливостям дитини. Базуючись на особистісному і системно-орієнтованому підході, такий супровід повинен являти собою комплексну систему всебічної, динамічної, корекційної і розвивальної допомоги у відповідності з віковими та індивідуальними потребами дітей та учнів.

Саме тому основними завданнями соціального педагога/працівника, який здійснює супровід інклюзивного навчання дітей з особливими потребами є: запобігання затримці здобуття знань, розвитку особистості; зміцнення її вольових рис; просвітницька робота щодо особливостей контингенту дітей з вадами в розвитку і адекватного ставлення до них; оптимізація спілкування дитини з однолітками, батьками, педагогами; допомога дітям в опануванні системи стосунків зі світом і самим собою; розробка і впровадження відповідних форм і методів роботи як умови успішного навчання дітей з

особливими освітніми потребами [2; 3].

При цьому, основними принципами організації соціального і педагогічного супроводу дітей у системі інклюзивної освіти виступає пріоритет інтересів і потреб дітей та учнів; неперервність супроводу; мультидисциплінарність [2; 3].

Метою соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами визначають: вивчення особистісного потенціалу, а саме: співвідношення рівня розумового розвитку дитини і вікової норми; індивідуально-характерологічні особливості, їх творчий та інтелектуальний розвиток через залучення всіх учасників навчально-виховного процесу (батьків, педагогів, дітей) до реалізації запланованих дій щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання; соціалізація та адаптація.

Особливістю описаного соціального супроводу є те, що у здійсненні цього процесу соціальний педагог/працівник повинен укласти програму індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Складання програми супроводу можливе тільки після ретельного психолого-медико-педагогічного обстеження кожної дитини. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) є інструментом організації та узгодженої, послідовної реалізації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

Процес розробки та реалізації ІПР включає такі етапи: початкову оцінку дитини; багатопрофільну комплексну оцінку розвитку дитини; створення групи по розробці ІПР і розподіл завдань; розробку ІПР; реалізацію ІПР; моніторинг, повторний перегляд і актуалізація ІПР [4].

Розробка, реалізація та повторний перегляд індивідуальної програми розвитку здійснюється у взаємодії з усіма учасниками, задіяними в наданні допомоги дитині (адміністрація школи, яка здійснює допомогу і управління, вчителі, асистент, шкільний психолог, сімейний лікар, соціальний педагог, логопед, соціальний працівник, соціальний педагог, батьки/законні представники дитини). Успішна індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами повинна включати такі ключові характеристики: індивідуальність; орієнтація на дитину; інклюзивність; узгодженість; доступність [4].

Індивідуальна програма в процесі соціального супроводу та розвитку розробляється особисто для конкретного учня з особливими освітніми потребами. ІПР повинна бути зосереджена на сильних сторонах конкретної дитини, забезпечувати її включення в процес навчання в класі, повинна бути узгодженою з усіма фахівцями, які допомагають дитині, в тому числі з цього родиною.

Вагомою особливістю соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в умовах інклюзивної освіти, є організація і здійснення комплексного підходу, реалізація якого передбачає поетапне впровадження інклюзивної освіти, яке потребує проведення необхідних психосоціальних та педагогічних заходів, а саме [7, с. 245]:

– діагностики рівня розвитку дітей: виявлення індивідуальних особливостей психічного, фізичного, інтелектуального розвитку; рівня

розвитку психічних процесів; діагностики соціальної зрілості, інтелекту, стилю взаємодії педагогів і батьків з дитиною; тестування та анкетування педагогів та батьків на предмет готовності до здійснення інклюзивного навчання; вивчення особливостей сім'ї, в якій виховується дитина; психолого-педагогічне спостереження за особливостями соціальної взаємодії учнів у школах з інклюзивним навчанням.

– оформлення документації для здійснення супроводу дитини з особливими потребами: банку даних дітей відповідно до особливостей та наявних порушень; картки здоров'я і розвитку дитини; психологічної картки індивідуального розвитку дитини; соціального паспорта сім'ї, у якій виховується дитина; щоденника спостереження за дитиною в навчальному закладі; щоденника спостереження за станом здоров'я і поведінкою дитини д позаурочний час [7, с. 246].

Висновки. Загалом, узагальнюючи все вище проаналізоване, ми можемо констатувати, що соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти повинен бути націлений на індивідуальний підхід до потреб дитини заснований на наявному потенціалі психічного, фізичного, соціального розвитку та рівні розвитку моторних, інтелектуальних, творчих та умінь. Есе разом повинно ґрунтуватись на оцінці сильних сторін, інтересів і потреб дитини та забезпеченні комплексного прогресу розвитку дитини: емоційного, моторного, творчого, пізнавального, інтелектуального, комунікативного, соціального, що, у свою чергу, допоможе в успішному формуванні ціннісних установок, що відповідатимуть психічним і фізичним можливостям дитини.

Література

1. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 № 2558-III. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15/ed20130811/find?text>
2. Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції. / Упорядники: І. Зверєва, І. Іванова. – К. : А.Л.Д., 1995. – 94 с.
3. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник /за заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. – К., 2012. – 216 с.
4. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. Колупаєва. – К. : Саміт – Книга, 2009. – 272 с.
5. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування від 13.01.2005 № 2342-IV. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/27906:5702>.
6. Наказ «Про затвердження Порядку здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах», Порядок від 25.04.2008 № 1795. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0471-08>.
7. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навчальний посібник / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.

8. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей / А. Капська. – К. : ЦНЛ, 2017. – 232 с.
9. Борщевська Л. В., Зіброва А. В., Іванова І. Б. та ін. На допомогу батькам, що мають дітей з особовими потребами. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 1999. – 79 с.

УДК 378.02

Приймас Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка
natalia_boiko@ukr.net

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний процес духовного відродження країни тісно пов'язаний з освітньо-виховним процесом. Потреба вдосконалення освітньо-виховної системи зумовила зростання інтересу до художньої літератури як важливого джерела формування та розвитку особистості. Проблема виховання і розвитку особистості через літературну освіту, актуальність виховного впливу художньої літератури не залишає своїх позицій в умовах розвитку новітніх технологій.

Сила впливу художньої літератури особлива в ранньому віці, адже процес сприйняття творів пов'язаний із формуванням особистості дитини-читача. Від педагогічної майстерності вчителів та вихователів початкової школи, яким доручена організація дитячого читання, залежить дуже багато.

Для навчально-виховного процесу важливе значення має необхідність прилучення учнів до мистецтва слова, до духовних пошуків видатних письменників. Сучасному вчителю початкової школи необхідно виховувати потребу в читанні, інтерес до художнього слова, високі смаки, здатність і вміння естетично і творчо сприймати прочитане.

Серед основних завдань початкової школи: розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності; формування читацької компетентності; ознайомлення з дитячою літературою як мистецтвом слова; становлення і розвиток якостей дитини-читача здатної до самостійної читацької, творчої діяльності, здійснення її мовленнєвого, літературного, інтелектуального розвитку; формування морально-естетичних уявлень та понять; збагачення почуттів, виховання любові до мистецтва слова, потреби у систематичному читанні.

Роль виховання художнім словом підкреслювали Я. А. Коменський, К. Ушинський, О. Потєбня, І. Франко, І. Огієнко, Леся Українка, В. Сухомлинський та ін. Проблеми виховання та розвитку особистості через літературну освіту проаналізовано у працях М. Бахтіна, Т. Завгородньої, Д. Овсяненка-Куликовського, Н. Побірченко, Н. Скрипченко, Б. Степанишина,